

non, pažljivo analizira zapisane varijante, nazive likova u igri, interpretira značenje igre kao konzultiranje sudbine da bi se vidjelo koje dijete ide u pakao, a koje u raj. Naglašavaju se tri ključna momenta u igri, pokazuje se da je shema igre ujedno dramska shema, a paralele u različitim zemljama potiču na dopunska istraživanja.

Samuël Glotz, konzervator internacionalnog muzeja karnevala i maske u belgijskom gradu Binche piše o sudjelovanju djece u karnevalu. Glavna Glotzova pitanja odnose se na ulogu djece u sredinama (uglavnom gradovima) gdje karneval odraslih slabi, i na ulogu djece u tradicijskim sredinama gdje običaji žive i dalje u izvedbi odraslih. Autor daje povijesni pregled sudjelovanja djece u binškom karnevalu od početka stoljeća do 1979. godine. Razlikuje slobodno sudjelovanje djece u karnevalu od organiziranog sudjelovanja u grupama odraslih ili u posebnim dječjim grupama.

Posthumno objavljen rad E. Sennya predstavlja zbirku tradicijskih valonskih pjesama namijenjenu školskoj upotrebi, popraćenu dubinskom analizom ritmičkih i melodijskih sustava. Tekst je pokušaj da se s muzičkog stajališta znanstveno razvrsta valonska folklorna glazba.

Posljednji prilog u zborniku bavi se igrom špekula. André Sommereyn istraživao je špekulacije uglavnom na području valonskog dijela Brabanta. U uvodnom dijelu teksta autor ukratko daje opće podatke i spominje neke od teorija koje objašnjavaju smisao igre, da bi u drugom dijelu dao opis igre u praksi, obuhvativši sedam varijanata.

Knjiga završava novinskim izvještajima sa savjetovanja. Sažmemo li rezultate na temelju radova objavljenih u zborniku, ostaje dojam raznorodnosti, nepotpunosti i fragmentarnosti. Skup nije uspio svladati širinu teme dječjeg folklora, ali su radovi usprkos tome koristan doprinos deficitarnom području.

Ivan Lozica

G. V. Dovženok, Ukraïns'kyj dytjačyj fol'klor (viršovani žanry), Akademija nauk Ukraïns'koï RSR. Instytut mystectvoznanstva, fol'kloru ta etnografii, »Naukova dumka«, Kyiv 1981, 172 str.

Monografija **Ukrajinski dječji folklor** sadrži studiju uz poneke primjere tzv. dječjeg folklora. Monografija je podijeljena u poglavlja, i to: uvodni dio u kojem se objašnjava da je termin »dječji folklor« uveo G. S. Vinogradov dvadesetih godina ovog stoljeća, a pod tim je pojmom razumijevao folklorni repertoar koji izvode sama djeca, za razliku od termina »poezija pestuvannja« (što bi u prijevodu glasilo »mazna poezija«) koju izvode odrasle osobe da bi uspavale, mazile, zaigrale ili zabavile djecu. Za razliku od Vinogradova, autor knjige obje ove grupe svrstava pod jedan termin: »dječji folklor«. Prvo poglavlje pod nazivom **Publikacije i istraživački rad na dječjem folkloru** govori o dječjem folkloru kao »nahočetu« u odnosu na stupanj istraživačkog i zapisivačkog rada u oblasti folkloristike. Navodi pojedine zbirke, kalendare i rukopise u kojima se može pronaći poneka pjesmica iz grupe dječjeg folklora.

Drugo poglavlje **Uspavanje i zabavljanke** obrađuje te dvije vrste pjesama, njihovo značenje, funkciju, vezu s tradicijom i ostalim vrstama u usmenoj književnosti, bogatstvo motiva i prezentacije tema, različitost emocionalnih pristupa na ponekim, uglavnom fragmentarnim primjerima pjesama.

Treće poglavlje **Pjesme za zabavu i pjesničke tvorevine dječjega repertoara** govori o tvorevinama koje izvode sama djeca. Zapaža velike razlike u vrstama pjesmica, njihovim značenjima, prigodama kada se izvode, u samom izvođenju. I u ovom poglavlju ima nekoliko primjera dječjih pjesmica, brojalice, uzrečica, rugalice, pitalica, zdravica, koledarskih te božićno-novogodišnjih prigodnih pjesmica. Četvrto poglavlje pod nazivom **Dječje folklorne igre** predstavlja izbor određenih dječjih iga-

ra u kući ili vani (u dvorištu, na livadi, na ulici itd.). I u ovom poglavlju nalazimo nekoliko primjera ritmičkog kazivanja koje ide uz pojedine igre, uz opis igre. Posljednje je poglavlje vrlo kratak zaključak u kojem se naglašava kako dječji folklor pored svoje sasvim specifične uloge vuče podrijetlo i vrlo uske i bliske veze s ostalim dijelom tradicijske, narodne, usmene umjetnosti uopće.

Dubravka Poljak

Ljubinko Radenković, Narodne basme i bajanja. Udruženi izdavači: IRO »Gradina« Niš, NIRO »Jedinstvo« Priština, NIRO »Svetlost« Kragujevac, Niš 1982, 528 str.

Impozantna zbirka sadrži čak 630 primjera s hrvatskosrpskog jezičnog područja (uz nekoliko makedonskih primjera). Uvodni autorov tekst o mjestu i značenju narodnih bajanja u tradicijskoj kulturi u jedanaest točaka iznosi bitna obilježja basmi i bajanja. Bajanja su dio tradicijske kulture koji je pokrивao širu oblast od današnje medicine — bajanja su dodirivala sva bitna područja ljudskog života. Iako su proizvod mitsko-magijskog mišljenja, spojena su s praktičnim postupcima liječenja i psihološkim djelovanjem na bolesnika. Riječ je o (u tajnosti čuvanim) verbalnim tvorevinama za ponovno uspostavljanje narušenog reda, s naglašenim ritmom i čvrstom strukturom, određenim pravilima izvedbe. Basma pripada magiji, a ne religiji, ona je uvijek djelotvorna ako se ispravno njome poslužimo. Radenković piše o »programu« bajanja, koji sadrži vrijeme i mjesto bajanja, rekvizite (ili grupe rekvizita) i ponašanje sudionika u bajanju (često »antiponašanje«). Dvije su vrste bajalica (bajača) — jedni samo prenose od ljudi naučeno znanje i tako komuniciraju s natprirodnim silama, dok su drugi u mladosti nadahnuti (u stanju groznice, između života i smrti) znanjem bajanja i u izravnoj su vezi s nadljudskim bićima. Tre-

ću grupu čine oni koji se bave ga-tanjem i vraćanjem (pogađanjem i proricanjem sudbine), a koji se ponekad bave i bajanjem. Istim tekstom može se bajati od više bolesti, neki imaju za svaku bolest poseban tekst, dok neki opet slobodno modificiraju tekst za pojedine slučajeve. Sve bolesti mogu se podijeliti na one izazvane demonskim bićima i na one koje izazivaju ljudi zlim očima i opasnim riječima, što onda omogućava urocima da prodru u poremećenu strukturu. Protiv uroka postoje preventivna bajanja i drugi postupci. Ustaljeni kompleksi brojeva dio su klišeja narodnih bajanja, a trijada je i stalni element kompozicije basme. Rasprostranjeno je i bajanje koje se zasniva na odbrojavanju (od 1 do 9 i obrnuto). Bajanje može biti vezano uz različite magijske postupke, od kojih neki pripadaju imitativnoj magiji, a drugi djeluju na principu **pars pro toto** (često uz »dijaloška« bajanja). Vidljiv je utjecaj kršćanstva (narodito apokrifnih tekstova) na narodna bajanja. Pravoslavna je crkva tolerantnija od katoličke kad su u pitanju narodna vjerovanja. Dio bajanja su i stare magijske formule i zapisi (dosta nejasna podrijetla) koji su internacionalni — i inače su bajalički sadržaji često prelazili iz jedne kulture u drugu; postoje i zajedničke forme bajanja pojedinih grupa naroda, koje upućuju na njihovo zajedničko podrijetlo, a javljaju se i zajednički motivi. Autor u bajanjima vidi ostatke poganskih molitava i zaklinjanja, magiju koja za razliku od religije ne osmišljava sudbinu određenog etnosa nego rješava konkretne, pojedinačne probleme. Bajanja su specifičan dio magije, ona uglavnom rješavaju sukobe između socijalnog i nesocijalnog, ljudske kulture i nečistih sila. O religijskim pravilima brinu se muškarci, a bajanja su obično u sferi ženske djelatnosti.

Basme u zbirci podijeljene su na bajanja protiv zmije; bajanja protiv raznih bolesti i stanja; djevojačke basme; one koje čine da bi djevojke bile lijepe i voljene; na bajanja pro-